



# MEMORIA

PAMIĘĆ • HISTORIA • EDUKACJA



## WYSTAWA „AUSCHWITZ. NIE TAK DAWNO. NIE TAK DALEKO.” W BIBLIOTECE REAGANA W KALIFORNII

„WOKÓŁ NAS  
MORZE OGNIĄ”.  
WYSTAWA  
W MUZEUM POLIN

KONFERENCJI  
EKSPERCKIEJ  
POŚWIĘCONEJ  
LUDOBÓJSTWU  
ROMÓW

I LITERATURA  
HOLOKAUSTU  
W ZWIĄZKU  
RADZIECKIM

ZAWIĄZANE  
POMIĘDZY YAD  
VASHEM  
A YESHIVA  
UNIVERSITY

PODSUMOWANIE

SZTUKA

PARTNERSTWO

# SPIS TREŚCI

---

„WOKÓŁ NAS MORZE OGNIĄ”.  
WYSTAWA W MUZEUM POLIN

WYSTAWA „AUSCHWITZ. NIE TAK DAWNO. NIE  
TAK DALEKO.” W BIBLIOTECE REAGANA W  
KALIFORNII

NIEMIECKIE MIEJSCA PAMIĘCI  
TWORZĄ SIĘĆ WSPÓŁPRACY

BUDYNEK NOWEJ KUCHNI  
WŁĄCZONY DO MUZEUM STUTTHOF

PODSUMOWANIE KONFERENCJI EKSPERCKIEJ  
POŚWIĘCONEJ LUDOBÓJSTWU ROMÓW

SZTUKA I LITERATURA HOLOKAUSTU  
W ZWIĄZKU RADZIECKIM

PARTNERSTWO ZAWIĄZANE POMIĘDZY  
YAD VASHEM A YESHIVA UNIVERSITY

Zachęcam wszystkich do współpracy z nami. Prosimy o informacje i sygnały o wydarzeniach, projektach, publikacjach, wystawach, konferencjach czy badaniach, o których powinni dowiedzieć się nasi czytelnicy.

Nasz e-mail: [memoria@auschwitz.org](mailto:memoria@auschwitz.org)

Będziemy wdzięczni za promowanie miesięcznika w mediach społecznościowych.

Paweł Sawicki, Redaktor Naczelny

Wszystkie wydania: [memoria.auschwitz.org](http://memoria.auschwitz.org)

# „WOKÓŁ NAS MORZE OGNIĄ”

Ludzkim jest bać się, ludzkim jest cierpieć, ludzkim jest przeciwstawiać się złu. W 2023 r. zapraszamy na wystawę, którą wspólnie z Centrum Badań nad Zagładą Żydów pragniemy upamiętnić 80. rocznicę wybuchu powstania w getcie warszawskim.

19 kwietnia 1943 r. Niemcy rozpoczęli ostateczną likwidację getta w Warszawie. Kilkaset bojowniczek i bojowców żydowskiego podziemia odpowiedziało zbrojnym oporem. Wybuchło powstanie. Pozostali mieszkańcy getta, około 50 tysięcy „cywilnych” Żydów przez wiele tygodni ukrywało się w kryjówkach i bunkrach. Pomimo rozpacz, samotności, głodu, pragnienia i strachu walczyli o każdy kolejny „dzień, godzinę, minutę”. Ich cichy opór był tak samo ważny, jak ten z bronią w ręku. Przez wiele dni pozostali nieuchwytni – zeszli do podziemi i nie podporządkowali się rozkazom Niemców. To o nich, o „nieuchwytnych”, opowiada wystawa.

## W kryjówce

Pokażemy, jak wyglądało codzienne życie w bunkrze, w jakich warunkach przebywano i z kim dzielono przestrzeń kryjówki, jak radzono sobie z rutynowymi czynnościami i potrzebami. Postaramy się „dotknąć” fizyczności bycia w bunkrze: ciemności, gorąca płonących murów, braku przestrzeni i powietrza, dźwięków, które często były jedynym sposobem pozyskania informacji o tym, co działo się na powierzchni.

Opowiemy o kształtowaniu się relacji między ukrywającymi się oraz o ich uczuciach i emocjach. Z jednej strony – o konfliktach, strachu, chwilach paniki, braku nadziei, poczuciu opuszczenia i zubożeniu świata na ich los oraz świadomości przegranego życia; z drugiej – o potrzebie miłości, bliskości i sprawczości, o braniu odpowiedzialności za innych. Chęć życia, ocalenia siebie i swoich bliskich, tworzenie wspólnoty, której członkowie wspierają się i chronią się nawzajem, to także jeden ze sposobów sprzeciwiania się złu.

## W obliczu śmierci

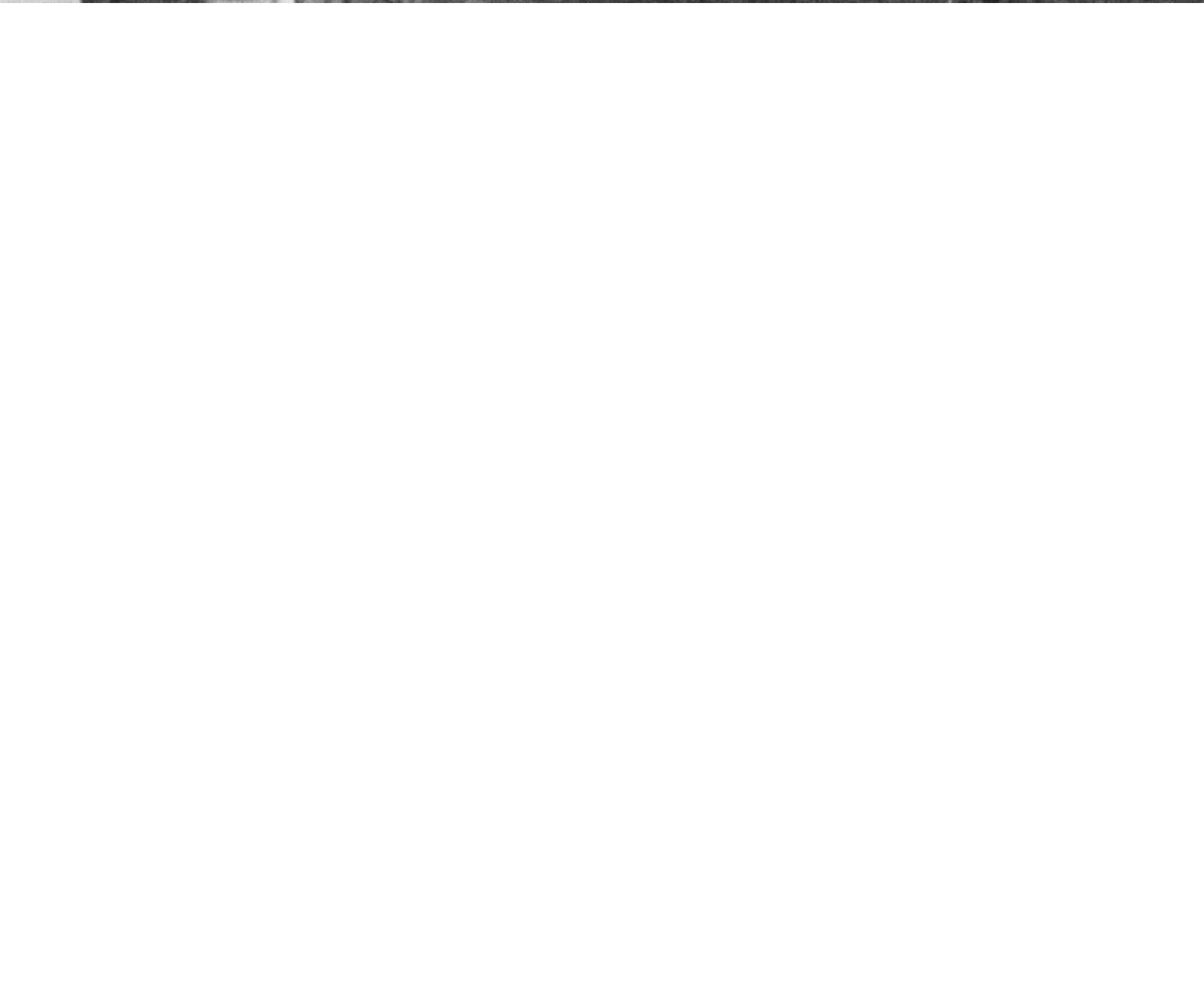
Wystawa, choć dotyczyć będzie historycznego czasu i wydarzeń, poruszy uniwersalne dylematy, postawy i uczucia, postawi pytania ważne we współczesnym świecie. Jak zachowujemy się w obliczu śmierci? Gdzie jest granica między walką o życie a poddaniem się? Co czują ludzie wyrzuceni poza nawias społeczeństwa, otoczeni obojętnością lub wzdargą, „tonący”, jak pisało o sobie wielu bohaterów i bohaterek, dla których nie ma ratunku? W jaki sposób możemy sprzeciwić się złu, dać mu odpór? Czym jest obojętność i do czego prowadzi? Czy towarzyszy nam wstyd wobec bycia świadkiem cierpienia innych?

Głównym materiałem na wystawie będą świadectwa Żydów ukrywających się w bunkrach w getcie oraz po stronie aryjskiej. Wszystkie inne przedmioty, pamiątki zostały zniszczone, spalone. Dlatego słowa mają na tej wystawie szczególną moc i funkcję. Nie tylko przekazują przeżycia, emocje i doświadczenia ich autorów, ale stanowią także wyjątkowe świadectwo, często jedyny ślad, który pozostał po tych ludziach.

Na wystawie „Wokół nas morze ognia” pokazane zostaną odnalezione niedawno oryginalne klisze fotograficzne z powstania w getcie warszawskim ze zdjęciami Zbigniewa Leszka Grzywaczewskiego.

Klisza zawiera komplet zdjęć wykonanych w czasie powstania w getcie warszawskim przez Zbigniewa Leszka Grzywaczewskiego, który w czasie wojny służył w Warszawskiej Straży Ogniowej. Niemcy skierowali strażaków do płonącego getta – mieli pilnować, żeby pożar nie przenosił się na

WOKOY  
NAS  
MORZE  
OGNIA



---

# WYSTAWA „AUSCHWITZ. NIE TAK DAWNO. NIE TAK DALEKO.” W BIBLIOTECE REAGANA W KALIFORNII

---

W Bibliotece Prezydenckiej Ronalda Reagana w kalifornijskim Simi Valley otwarto kolejną prezentację wystawy „Auschwitz. Nie tak dawno. Nie tak daleko” przygotowanej przez Muzeum oraz hiszpańską firmę Musealia. Ekspozycję będzie można oglądać tam do końca sierpnia. W przedsprzedaży kupiono już ponad 30 tysięcy biletów i wszystko wskazuje, iż będzie to najbardziej odwiedzana wystawa w historii Biblioteki. Prowadzącym oficjalne otwarcie wystawy 23 marca 2023 r. był dziennikarz CNN Wolf Blitzer.

– W 1983 r. prezydent Ronald Reagan, przemawiając do Ocalałych z Holokaustu, przyrzekł, iż 'nigdy nie zamknijemy oczu i nigdy nie odmówimy uznania prawdy, nieważne jak bolesnej. Ta wystawa jest świadectwem jego obietnicy – powiedział John Heubusch, Dyrektor Wykonawczy Fundacji i Instytutu Prezydenta Ronalda Reagana. – Konfrontacja z najmroczniejszymi momentami w historii ludzkości jest często trudna, ale także głęboko poruszająca i pouczająca, dlatego mamy nadzieję, że wystawę tę zobaczy jak najwięcej osób, traktując to także jako osobiste zobowiązanie – dodał.

Ekspozycja „Auschwitz. Nie tak dawno. Nie tak daleko” przedstawia kolejne etapy rozwoju nazistowskiej ideologii i opisuje transformację Oświęcimia, polskiego miasta, w którym nazistowskie Niemcy w czasie okupacji utworzyły największy obóz koncentracyjny i ośrodek zagłady, gdzie zamordowano ok. miliona Żydów oraz dziesiątki tysięcy osób innych narodowości.

Wśród ofiar Auschwitz znajdowali się także Polacy, Romowie i Sinti, sowieccy jeńcy wojenni, a także inne grupy

prześladowane przez nazistowską ideologię, jak: osoby niepełnosprawne, aspołeczne, Świadkowie Jehowy czy homoseksualiści. Ponadto na wystawie zobaczyć można przedmioty ukazujące świat sprawców – esesmanów, którzy stworzyli i zarządzali tym największym niemieckim nazistowskim obozie koncentracyjnym i zagłady.

Podkreślając znaczenie wystawy, dyrektor Muzeum Auschwitz dr Piotr Cywiński powiedział: – Zbliżamy się do 80. rocznicy wyzwolenia Auschwitz. W naszym świecie po raz kolejny nasila się retoryka antysemityzmu i innych ideologii nienawiści. Dlatego też cały czas musimy przypominać o złu, które jest możliwe, gdy społeczeństwa przyzwalają na nienawiść.

Jego zdaniem ekspozycja obecnie nabiera szczególnego znaczenia i nie służy tylko pamięci o przeszłości. – Barbarzyńska inwazja Rosji na suwerenną Ukrainę pokazuje nam dziś najpełniej, jak bardzo świat potrzebuje trwałych i czytelnych ostrzeżeń płynących z pamięci historycznej. Auschwitz był bowiem zbyt dotkliwym doświadczeniem, by dziś wolny świat mógł tolerować jakiegokolwiek objawy

# Auschwitz

Not long ago. Not far away.



i najdłużej sprawującego swoją funkcję komendanta obozu Auschwitz Rudolfa Hössa; maska gazowa wykorzystywana przez SS; litografia przedstawiająca twarz więźnia autorstwa Pabla Picassa.

Oprócz tego na wystawie znajdują się pojedyncze obiekty wypożyczone z ponad 20 instytucji, muzeów i kolekcji prywatnych na całym świecie, w tym z Yad Vashem, United States Holocaust Memorial Museum, Wiener Library oraz miejsc pamięci Buchenwald, Mauthausen, Sachsenhausen i Westerbork.

Przed głównym dziedzińcem Biblioteki stanął wagon towarowy Model 2 wykorzystywany podczas deportacji Żydów do gett i ośrodków zagłady na terenie okupowanej przez Niemcy

Polski.

Za prezentację wystawy w Bibliotece Reagana odpowiedzialna jest firma World Heritage Exhibitions. – Jestem przekonany, że jest to jedna z najbardziej poruszających i istotnych wystaw dla naszego pokolenia, a jej obecność w Bibliotece Prezydenckiej Ronalda Reagana jest tego dowodem. Warto ją odwiedzić, a także do niej wracać po głęboką refleksję, bowiem nie jest to tylko wystawa – to świadectwo wielkiej tragedii, ale też siły ludzkiego przetrwania – powiedział prezes WHE John Norman.

Więcej informacji o wystawie i biletach znaleźć można na stronie: [www.ReaganLibrary.com/Auschwitz](http://www.ReaganLibrary.com/Auschwitz).

Wcześniej wystawę „Auschwitz. Nie







# NIEMIECKIE MIEJSCA PAMIĘCI TWORZĄ SIEĆ WSPÓŁPRACY

Muzea oraz miejsca pamięci odgrywają ważną rolę w upamiętnianiu historii oraz w edukacji przyszłych pokoleń na temat okrucieństw z przeszłości. Stanowią one źródło informacji na temat zbrodni dokonanych przez reżim nazistowski, a także sposób na uczczenie pamięci różnych grup ofiar oraz Ocalonych.

Jako że muzea i miejsca pamięci mają w coraz większym stopniu wspierać wartości demokratyczne oraz przeciwstawiać się pravicowym narracjom populistycznym, istotniejsze niż kiedykolwiek do tej pory stało się ich wspieranie oraz tworzenie silnych sieci współpracy.

Stowarzyszenie Gedenkstättenforum zrzesza obecnie prawie 300 miejsc pamięci i muzeów. Sieć ta, utworzona przez Gedenkstättenforum jako oddział Topografii Terroru, to jeden z przykładów na to, jak umocnić wzajemną współpracę. Przytoczone badanie, pierwotnie dofinansowane z Grantu Sojuszu IHRA, poddano przeglądowi i rozszerzono.

W ramach przeglądu muzeów tworzących sieć zebrano opisy około 300 miejsc pamięci i muzeów oraz miejsc pochodzenia dokumentów w Niemczech, jak również około 450 innych miejsc pamięci i muzeów z całego świata poświęconych ofiarom nazistowskich prześladowań oraz drugiej wojnie światowej. Spis ten jest łatwo dostępny i umożliwia badaczom oraz pracownikom muzeów nawiązywanie kontaktów oraz tworzy możliwości współpracy poza standardową siecią wzajemnego wsparcia.

Strona zawiera także multimedialną prezentację Pageflow, ukazującą różnorodność niemieckich miejsc pamięci i muzeów. W materiale audiowizualnym

przedstawiono historię powstania miejsc pamięci i muzeów, refleksje zwiedzających, a także zmiany, jakim poddano niektóre z tych miejsc na przestrzeni niemal 80 lat od czasu popełnienia zbrodni.

Osoby poszukujące miejsc pamięci i muzeów poświęconych konkretnej tematyce bądź grupie ofiar mogą skorzystać z wyszukiwania na podstawie utworzonych kategorii historycznych zbrodni, takich jak: „Obozy koncentracyjne”, „Eutanazja”, „Historia Żydów” czy „Ruch oporu”.

Strona zawiera także serwis medialny, w którym codziennie publikowane są informacje pozyskane w ramach przeglądu niemieckich źródeł poświęconych takim tematom, jak miejsca pamięci i muzea upamiętniające ofiary nazizmu, kultura pamięci i historii, ekstremizm pravicowy oraz innym powiązanych zagadnieniom.

Miejsca pamięci i muzea to narzędzia niezbędne do promowania pamięci, zrozumienia dla wydarzeń historycznych oraz zapewnienia, by okrucieństwa te nigdy nie powtórzyły się w przyszłości.

Dzięki wielu narzędziom wspierającym budowanie społeczności oraz współpracę jesteśmy w stanie razem stawić czoła tym wyzwaniom.

# Development of memorial museums

The road to the achievement of Germany's diverse memorial landscape was long and difficult. International prisoner associations, civic initiatives and state actions have shaped its development to varying degrees.



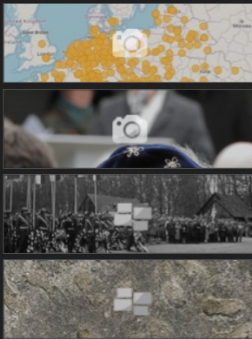
Timeline

## Overview

CLOSE

### CHAPTER 2

#### Foundations of the memorial museums



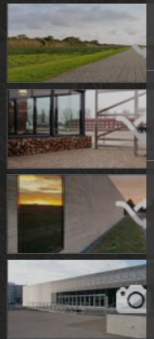
### CHAPTER 3

#### Variety of workspaces



### CHAPTER 4

#### Outro



Almost all sites have changed over the years, sometimes as part of a longer process, in other cases more quickly.

The following are exemplary varieties of change:



Preservation of historical sites



Additional use



Development and overbuilding of a site



Rediscovery and redesign

# BUDYNEK NOWEJ KUCHNI WŁĄCZONY DO MUZEUM STUTTHOF

Zakończył się proces przejścia przez Muzeum Stutthof w Sztutowie budynku Nowej Kuchni. To jeden z obiektów infrastruktury niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego Stutthof, który pozostawał po utworzeniu Muzeum poza jego terenem. 20 marca podpisano w tej sprawie akt notarialny.

Historia budynku Nowej Kuchni rozpoczyna się wraz z podjęciem przez Niemców decyzji o przekształceniu obozu Stutthof w obóz koncentracyjnych. Plany rozbudowy zakładały wzniesienie budynku kuchni obozowej, która byłaby w stanie zapewnić posiłki dla ponad 100 000 więźniów. Pracę rozpoczęto połowie 1943 r., zakończono w 1944 r. Tuż przed budynkiem Nowej Kuchni miał rozciągać się nowy, ogromny plac apelowy.

Pomimo ukończenia prac budowlanych Nowa Kuchnia nigdy nie pełniła funkcji, jaką dla niej pierwotnie przewidziano. Budynek wykorzystywano jako magazyny, a od sierpnia 1944 r. pełnił on również miejsce tymczasowego lokum dla przybywających transportów żydowskich, w większości kobiet.

Po zakończeniu II wojny światowej i utworzeniu Muzeum Stutthof w Sztutowie obiekt nie wszedł w jego skład, podobnie m. in. jak hale Niemieckich Zakładów Zbrojeniowych (DAW), budynek

psiarni i willa komendanta. Wykorzystywany był przez Gminę Sztutowo.

W ostatnich latach obserwowaliśmy jego degradację.

Włączenie w kompleks muzealny tak ważnego budynku, który często pojawia się we wspomnieniach byłych więźniów obozu koncentracyjnego Stutthof, to ogromne wyzwanie, przed jakim staje placówka. Nowa Kuchnia musi zostać zabezpieczona przed dalszą degradacją, w czym wsparcie zadeklarował Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Muzeum pragnie, aby w przyszłości budynek ten był wykorzystywany do celów edukacyjnych, naukowych i wystawienniczych. Wierzy, że w przyszłości, w naszych rękach znajdą się również inne budynki, które wchodziły w skład niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego Stutthof.



# PODSUMOWANIE KONFERENCJI EKSPERCKIEJ POŚWIĘCONEJ LUDOBÓJSTWU ROMÓW

W ramach Szwedzkiej Prezydencji Sojuszu IHRA w dniach 20-21 października 2022 r. w Sztokholmie odbyła się międzynarodowa konferencja poświęcona ludobójstwu Romów oraz zwalczaniu antycyganizmu. Dostępny jest już raport podsumowujący konferencję.

W ramach konferencji dokonano przeglądu dostępnych badań naukowych poświęconych ludobójstwu Romów; zidentyfikowano istniejące przeszkody, braki oraz potrzeby; przedstawiono wnioski i rekomendacje Sojuszu IHRA; zachęcano do współpracy oraz prowadzono proaktywną współpracę, której przyświecały wspólne dążenia. Celem konferencji było także zaprezentowanie bieżących osiągnięć naukowych dotyczących tego, jak ludobójstwo Romów przyczynia się do dyskryminacji i napędza uprzedzenia, którym wielu Romów stawia czoła na co dzień.

Oprócz podsumowania konferencji oraz jej programu Raport Podsumowujący zawiera także listę kluczowych wniosków – przestania konferencji, konkluzje oraz rekomendacje przedstawione przez jej uczestników. Oto one:

1. Niezbędne jest systematyczne oraz ustrukturyzowane wspieranie działań w zakresie upamiętnienia, badań oraz edukacji o ludobójstwie Romów oraz antycyganizmie. W tym celu Sojusz IHRA mógłby – i powinien – kontynuować organizowanie cyklicznych wydarzeń, takich jak konferencja sztokholmska, które umożliwiają regularne dzielenie się wiedzą, wymianę poglądów oraz networking uwzględniający wiedzę i doświadczenie Sojuszu IHRA, romskie społeczeństwo obywatelskie oraz inne zainteresowane strony. Przedstawiono konkretną sugestję, by podczas nadchodzącej Chorwackiej Prezydencji Sojuszu IHRA zorganizowana została podobna konferencja.

2. Należy kontynuować promowanie pamięci o ludobójstwie Romów i jego upamiętnianie.

Można to osiągnąć poprzez dedykowane miejsca pamięci znajdujące się w strategicznych lokalizacjach oraz uzyskujące wsparcie polityczne. Wyrażono specjalną rekomendację, zgodnie z którą więcej Krajów Członkowskich Sojuszu IHRA winno przyjąć oraz promować 2 sierpnia jako „Dzień Pamięci Holokaustu Romów” oraz zadeklarować obchodzenie tego dnia zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego z 2015 r. Zgodnie z powiązaną rekomendacją Przewodniczący Sojuszu IHRA winien tego dnia składać specjalne oświadczenie.

3. Sojusz IHRA oraz jego Kraje Członkowskie winny wspierać długoterminową oraz zrównoważoną działalność badawczą poświęconą zbrodniom przeciwko ludzkości, zbrodniom przeciwko Romom przed, w trakcie oraz po Holokauście. Powinno to odbywać się poprzez odpowiednie dotowanie programów akademickich prowadzonych przez instytucje akademickie i uniwersytety w ramach stypendiów i/lub programów edukacyjnych. Kolejną sugestią to promowanie oraz ochrona wiedzy i źródeł archiwalnych, na przykład poprzez wspieranie digitalizacji tego rodzaju materiałów. Należy także zapewnić prowadzenie badań nad losem Romów, jako że grupie tej nie poświęcano dotąd tak wiele uwagi, jak pozostałym.

4. Należy kontynuować promowanie edukacji na temat ludobójstwa Romów. Dla Sojuszu IHRA główne narzędzia do zastosowania w tym celu to dalsze rozwijanie przewidywanych Rekomendacji Sojuszu IHRA dotyczących Nauczania o Ludobójstwie Romów, angażowanie ekspertów pochodzenia



## International Conference on the Genocide of the Roma and Combating Antigypsyism – Research and Expert Conference

Summary Report

20–21 OCTOBER 2022, STOCKHOLM

---

# SZTUKA I LITERATURA HOLOKAUSTU W ZWIĄZKU SOWIECKIM

---

Centrum Badań nad Holokaustem w Związku Radzieckim Moshe Mirilashviliego, działające w ramach Międzynarodowego Instytutu Badań nad Holokaustem przy Instytucie Yad Vashem oraz Centrum Zaawansowanych Studiów nad Holokaustem Jacka, Josepha oraz Mortona Mandelów przy Muzeum Holokaustu w Waszyngtonie (USHMM) zapraszają do nadsyłania zgłoszeń na warsztaty badawcze pod tytułem „Sztuka i Literatura Holokaustu w Związku Sowieckim”.

Warsztaty zaplanowano na 21-29 sierpnia 2023 r. Odbędą się w Muzeum USHMM w Waszyngtonie DC. To piąte warsztaty organizowane w ramach współpracy między Instytutem Yad Vashem oraz USHMM i poświęcone bytemu Związkowi Sowieckiemu.

Pomimo podejmowanych przez Sowieców prób bagatelizowania Holokaustu w oficjalnej narracji, w trakcie oraz po II wojnie światowej powstawały prace artystyczne opisujące cierpienie, jakiego żydowskie ofiary doświadczyły z rąk nazistów oraz ich popleczników. Artykuły prasowe, sztuki teatralne, utwory muzyczne, wspomnienia, wiersze, filmy, fikcyjne narracje – cała ta twórczość odwoływała się do różnych aspektów Holokaustu w Związku Radzieckim. Przedstawiła ona doświadczenia sowieckich Żydów, podczas gdy w Związku Sowieckim Holokaust nie został przecież oficjalnie uznany.

Celem warsztatów jest dyskusja oraz wspieranie badań podkreślających wagę prac artystycznych i utworów literackich poświęconych Holokaustowi w Związku Sowieckim.

Czekamy na wszelkie zgłoszenia nawiązujące do różnych aspektów sztuki i literatury wpisujących się w wyżej opisane kategorie.

Od kandydatów oczekujemy nadesłania artykułu (maksymalnie 15 stron) na miesiąc przed rozpoczęciem warsztatów. Zostanie on rozestany do wszystkich uczestników. Podczas sesji w danym dniu odbywać się będą 30-minutowe prezentacje, a następnie dyskusja (do 30 minut). Uczestnicy będą mieli także możliwość prowadzenia badań własnych w bibliotece oraz archiwum USHMM.

Warsztaty poprowadzą profesor Anna Shternshis z Uniwersytetu w Toronto oraz profesor Gennady Estraiikh z Uniwersytetu Nowojorskiego.

Przyjmujemy zgłoszenia od kandydatów na wszystkich etapach kariery naukowej, od doktorantów po samodzielnych pracowników naukowych. Na kompletne zgłoszenia czekamy do **21 kwietnia 2023 r.** Po tej dacie niekompletne zgłoszenia nie będą rozpatrywane. Zgłoszenia nadesłane z opóźnieniem również nie będą brane pod uwagę. Wybranych



... about to die,  
thousand innocent people,  
... are cruelly shooting us...



с герман  
дочери  
Збави  
мужья  
Шлопа  
и...  
де...  
Бобруйск  
Белл  
Борис  
с...  
мужья  
мужья  
за...  
мужья  
Меня  
на...  
позже  
с...  
Борис  
Звени  
Григор  
В...  
Тор...



*Niewypowiedziane Historie* – projekt poświęcony miejscom pamięci Żydów pomordowanych na terytoriach okupowanych przez Związek Sowiecki

---

# PARTNERSTWO ZAWIĄZANE POMIĘDZY YAD VASHEM A YESHIVA UNIVERSITY

---

**W odpowiedzi na konieczność zwiększania świadomości Holokaustu oraz reagując na wzrost nastrojów antysemickich oraz coraz częste zaprzeczanie Holokaustu w USA, dwie historyczne instytucje – Centrum Studiów nad Holokaustem i Ludobójstwem Emila A. i Jenny Fish przy Yeshiva University (YU) oraz Światowe Centrum Pamięci Holokaustu Yad Vashem – zawiązały partnerstwo, w ramach którego zamierzają tworzyć innowacyjne programy edukacyjne oraz podejmować inicjatywy w zakresie studiów nad Holokaustem.**

Strategiczne Memorandum Porozumienia – podpisane przez rabina dr. Ari Bermana, Przewodniczącego Yeshiva University oraz Przewodniczącego Yad Vashem Daniego Dayana – tworzy ramy partnerstwa na rzecz tworzenia programów nauczania, udostępniania źródeł, szkolenia organizatorów oraz organizowania wydarzeń. Porozumienie zakłada współpracę obydwu organizacji na rzecz wspólnego celu, jakim jest zwiększenie wysiłków w zakresie promowania edukacji i upamiętnienia Holokaustu oraz zachęcanie do nauczania o Holokauście w szkołach, na uniwersytetach, a także w ramach organizacji społecznych i w innych instytucjach.

„Zarówno Yeshiva University, jak i Yad Vashem to globalni liderzy w dziedzinie edukacji o Holokauście, a celem zawartego partnerstwa jest zwiększenie wpływu rozwiązań instytucjonalnych w obliczu bezprecedensowego wzrostu przejawów antysemityzmu oraz spadającego poziomu wiedzy o Holokauście. Nie możemy się doczekać współpracy światowej klasy edukatorów Yeshiva University z Yad Vashem, której przyświecać będzie dążenie ku wspólnemu celowi, jakim jest zwiększanie świadomości Holokaustu w amerykańskich szkołach”, powiedział rabin dr Ari Berman, Przewodniczący Yeshiva University.

Podpisanie Memorandum zbiega się w czasie z opracowaniem przez Centrum rodziny Fish zaawansowanego programu certyfikacyjnego,

w ramach którego prowadzone będą szkolenia nauczycieli szkół podstawowych i ponadpodstawowych w zakresie edukacji o Holokauście. Program ten uzyskał niedawno aprobatę Stanu Nowy Jork i ma na celu zredukowanie braków w wiedzy, które obserwuje się w coraz większej liczbie stanów. Z tego powodu niezbędne jest wprowadzenie określonych programów nauczania o Holokauście i ludobójstwie na poziomie szkoły podstawowej i ponadpodstawowej.

YU zapewnia nauczycielom szczegółowe szkolenie tak, aby mogli zwiększać wśród swoich uczniów poziom świadomości oraz zrozumienia Holokaustu tam, gdzie jest to wśród amerykańskich uczniów najbardziej potrzebne. Według badania przeprowadzonego w 2020 r. przez organizację Claims Conference, w którego Komitecie Sterującym znaleźli się eksperci Yad Vashem i które objęło 50 stanów, Nowy Jork znajduje się w grupie, którą charakteryzuje jeden z najniższych poziomów wiedzy o Holokauście i w której 58% millenialsów oraz przedstawicieli pokolenia Z nie jest w stanie podać nazwy ani jednego obozu koncentracyjnego. Badanie pokazało także, iż 60% młodych ludzi nie wie, że podczas Holokaustu zamordowanych zostało 6 milionów Żydów.

„Yad Vashem angażuje się w działania mające na celu zapewnienie obecności historii Holokaustu we





# MEMORIA

PAMIEĆ • HISTORIA • EDUKACJA

[memoria.auschwitz.org](http://memoria.auschwitz.org)

## WYDAWCA

Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau

## REDAKTOR NACZELNY

Paweł Sawicki

## SEKRETARZ REDAKCJI

Agnieszka Juskowiak-Sawicka

## REDAKCJA

Bartosz Bartyzel  
Marek Lach  
Łukasz Lipiński

## KONTAKT

[memoria@auschwitz.org](mailto:memoria@auschwitz.org)



POWERED BY JOOMAG